

RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING BOSHQARUVDAGI ROLI.**Odilov Abdulloh****Qo'qon Universiteti, KI-1-22 talabasi,****Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li****Qo'qon Universiteti, biznes kafedrası o'qituvchisi**

Annotatsiya: Maqolada raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va rivojlanishining ba'zi jihatlari ko'rib chiqiladi, uning faoliyatidagi farqlar va xususiyatlar o'rganiladi. Qayd etilishicha, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi muloqot, fikr va tajriba almashish imkoniyatini beradi. Raqamli iqtisodiyot yangi biznes modellarini rivojlantirishga hissa qo'shadi, innovatsiyalar yaratish, sarmoya kiritish, xodimlar, hamkorlar, resurslar va bozorlarni izlash uchun kuchlarni birlashtirish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalar xodimlarni o'qitish, bilim almashish, innovatsion g'oyalarni amalga oshirish, jumladan, ijtimoiy sohada muhim rol o'ynashi mumkin. Maqolada iqtisodiyotda raqamli hodisalarning mavjudligi va ularning zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarga ta'sirini aniqlash uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan turli mezonlar ko'rib chiqiladi. Maqolada raqamli iqtisodiyotning paydo bo'lish sabablari tahlil qilingan, uning rivojlanish omillari aniqlangan va hu haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli resurslar, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarni boshqarish, texnologiyalar va raqamli iqtisodiyot, raqamlashtirish, raqamli tafovut, raqamli platformalar, katta ma'lumotlar, iqtisodiy boshqaruv.

Kirish: Ilmiy-texnika taraqqiyoti sivilizatsiyamizga ko'plab foydali ixtirolar, buyuk kashfiyotlar va ajoyib yutuqlarni berdi, ular inson hayotida yordam berishi kerak. Raqamli innovatsiyalar bizning mavjudligimizni tubdan o'zgartirib, bizni rivojlanishning yangi bosqichiga qo'ygan eng ulug'vor texnologiyalardan biridir.

Internetning paydo bo'lishi bilan inson uchun yangi imkoniyatlar ochilib, uning o'zini o'zi amalga oshirishi va intellektual rivojlanishiga yordam beradi. Shunday qilib, sayyoramizning eng chekka burchaklarida bo'lgan odamlar nufuzli kasbni topishlari, eng jiddiy universitetlarda o'qishlari, yangi narsalarni o'rganishlari mumkin. Mashina intellekti va sun'iy intellektning yaratilishi bizga hayotimizning barcha sohalarida - tibbiyotdan tortib sanoatgacha yordam beradi. Albatta, bunday kelajakning salbiy tomonlari ham bor, chunki robot texnologiyalari tobora ko'proq ish o'rinlarini bo'shatadi va shu orqali odamlarni daromaddan mahrum qiladi. Bu ishsizlikning katta o'sishiga va keyinchalik inson mehnati sifatining pasayishiga olib kelishi mumkin.

Hozir ham ayrim tibbiyot markazlarida mashina aqlini – bemorlarga yordam beradigan va kasallikni aniqlashga, hatto tashxis qo'yishga qodir bo'lgan robot qizni almashtirish mumkin. Hozircha odamlar bunday yangiliklarga shubha va biroz ishonchsizlik bilan qarashadi va menimcha, ularni tushunish mumkin.

Eng muhimi, mening fikrimcha, raqamli texnologiyalarning rivojlanishini qo'ldan boy bermaslik va kelajakda inson mashina aqlining quliga aylanib qolmasligi uchun ularni nazorat qilishdir.

Masalan, Rey Bredberining "451 chi daraja Farengeytda". asarini ko'rib chiqaylik. Muallif mumkin bo'lgan kelajakni tasvirlaydi, chunki inson o'z vaqtida to'xtamasa, bu uning xayolida bo'ladi. Roman ahli o'z aqli, tafakkuridan mahrum bo'lib, qulga aylangan. Ularning bir-biriga nisbatan his-tuyg'ulari yo'q, hatto qarindoshlari bilan ham gaplashishmaydi. Ular butun bo'sh vaqtlarini ulkan televizor ekranlari ortida, har kuni uzluksiz efirga uzatiladigan yana bir ahmoqona ko'rsatuvni tomosha qilish bilan o'tkazadilar. Serial qahramonlari bilan muloqot odamlarning bir-birlari bilan suhbatlarini butunlay almashtirdi. Ular o'ylashni va shuning uchun mavjud bo'lishni to'xtatdilar. Bunday hayot qorong'u va muvaffaqiyatsizlikka mahkum.

Shunday qilib, muallif o'quvchilarni raqamli texnologiyalar inson hayotini barbod qilishi mumkinligidan ogohlantiradi. Odamlarni ruhsiz qullarga aylantiring, ular uchun kuch eshitadigan hamma narsaga ko'r-ko'rona ishonning.

Yuqorida aytilganlarning barchasini sarhisob qilsak, shuni ta'kidlash joizki, raqamli kelajak, shubhasiz, insonga o'z hayotini osonlashtiradigan va yaxshilashga yordam beradigan ko'plab foydali texnologiyalar va aqlii ixtirolarni olib keladi. Ammo shuni unutmangki, voqealarning bunday natijasining kamchiliklari ham bor. Odamlar hokimiyat ilhomlantirmoqchi bo'lgan hamma narsaga ko'r-ko'rona ishonmasligi kerak, har kim kelajak rivojlanishi haqida o'z tushunchasiga ega bo'lishi kerak. Hamma narsa faqat insonga bog'liq va u kelajakda taraqqiyotni qanday engishi, yutuqlarini nimaga yo'naltirishi. Shuning uchun raqamli kelajakni yomon yoki yaxshi deb aytish qiyin, chunki u faqat insonning qo'lida bunday hissiy rangga ega bo'lishi mumkin.

Raqamli iqtisodiyotning asosini raqamli mahsulotlar ishlab chiqarish va raqamli texnologiyalar bilan bog'liq xizmatlar ko'rsatish sektori tashkil etadi. Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti mamlakatlari statistikasi, global beqarorlikka qaramay, raqamli iqtisodiyot mahsulotlarining jahon savdosi barqaror o'sib borayotganidan (o'rtacha o'sish 4 foizga yaqin), ko'rsatilayotgan xizmatlar hajmining o'sib borayotganidan dalolat beradi. tezroq sur'at (yiliga 30% gacha). Raqamli texnologiyalar sohasi innovatsiyalarda asosiy rol o'ynashini ko'rsatuvchi raqamli texnologiyalar bilan bog'liq tadqiqotlar uchun korxonalar xarajatlari ortib bormoqda. Raqamli infratuzilma rivojlanib, qulayroq bo'lmoqda, 4G texnologiyalari va optik tolali ma'lumotlarni uzatishning joriy etilishi bilan aloqa tarmoqlari sifati yaxshilanmoqda, narxlar, xususan, mobil aloqa xizmatlari, mobil qurilmalardan foydalanish imkoniyatlari pasaymoqda. Internetning o'sishi, natijada, dunyoda raqamli texnologiyalarning qamrovi va rivojlanishini bashorat qilish imkonini beradi.

Firmalar faoliyatida zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish uchun salmoqli salohiyat mavjud. Bunda zamonaviy kompyuter texnologiyalari, dasturiy ta'minotlardan foydalanish, malakali mutaxassislar bilan ta'minlash kabi jihatlarga e'tibor qaratish zarur. Shuni hisobga olish kerakki, raqamli texnologiyalar innovatsion jarayonlarni jadallashtirish uchun katta salohiyatga ega, shuning uchun kompaniyaning raqamli salohiyatini rivojlantirishdagi investitsiya ko'rsatkichlari uning zamonaviy sharoitlarda raqobatbardoshligining muhim omili hisoblanadi.

Xulosa: Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi muloqot, fikr va tajriba almashish imkoniyatini beradi. Internet-platformalar sizga biznes yaratish, sarmoya kiritish, xodimlar, sheriklar, resurslar va bozorlarni qidirish uchun kuchlarni birlashtirish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar xodimlarni o'qitish, bilim almashish, innovatsion g'oyalarni amalga oshirishda, jumladan, ijtimoiy sohada ham muhim rol o'ynashi mumkin.

Iqtisodiyotning davlat sektorida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish katta ahamiyatga ega. Raqamli hukumat va davlat xizmatlarini ko'rsatish tobora ko'proq xarajatlarni kamaytirish, shu bilan birga fuqarolar va biznesga yanada yaxshi xizmatlar ko'rsatish va hukumatning atrof-muhitni saqlash bo'yicha sa'y-harakatlarining bir qismi sifatida qaralmoqda. Raqamli hukumat va innovatsion texnologiyalar barqaror rivojlanishni shakllantirishda davlat boshqaruvining samarali ishtirokini ta'minlashi mumkin. Raqamli hukumat davlat idoralariga yaxshiroq xizmatlar ko'rsatish va jamoatchilik uchun ochiqroq bo'lish imkonini beradi. Bu hukumatlarga atrof-muhitga etkazilgan zararni kamaytirishga, tabiiy resurslarni samarali boshqarishga yordam berishi va iqtisodiy o'sishni va davlat sektorini rivojlantirishga yordam berishi mumkin.

To'liq raqamli iqtisodiyotni yaratishga to'sqinlik qilayotgan xavflarni alohida ko'rib chiqish kerak. Yangi texnologiyalarni faol joriy etayotgan va qo'llayotgan mamlakatlar bilan bir qatorda global axborot kommunikatsiyalaridan uzilib qolgan va iqtisodiy tizimning yangi faoliyat turiga o'tish imkonini beruvchi afzalliklardan foydalanmayotgan butun mintaqalar ham bor. Farqlar nafaqat texnologiya darajasida, investitsiya resurslarining etishmasligi yoki inson kapitali rivojlanishining past darajasida, balki institutlarning yo'qligi yoki yomon ishlashida ham kamchiliklardandir.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. "2012: The Year of eSports". <https://www.forbes.com>.
2. "Field of Streams: How Twitch Made Video Games a Spectator Sport". <https://www.theverge.com>.
3. Xalqaro Olimpiya Qo'mitasi Kibersportni bo'lajak Olimpiya tadbirlariga kiritish masalasini muhokama qilgan. " <https://en.wikipedia.org>.
4. "Newzoo: Global esports will top \$1 billion in 2020, with China as the top market". <https://venturebeat.com>.
5. "Global esports revenues to top \$1 billion in 2019: report". <https://www.reuters.com>.
6. "Field of Streams: How Twitch Made Video Games a Spectator Sport". <https://www.theverge.com>.